

Mjerenje temperature kvark-gluon plazme

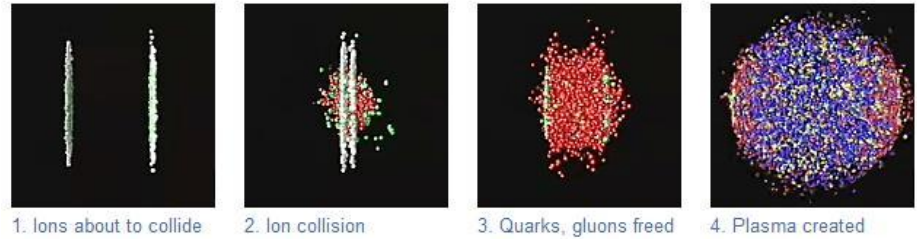
Pavla Šenjug

Mentor: doc. dr. sc. M. Makek

Sadržaj

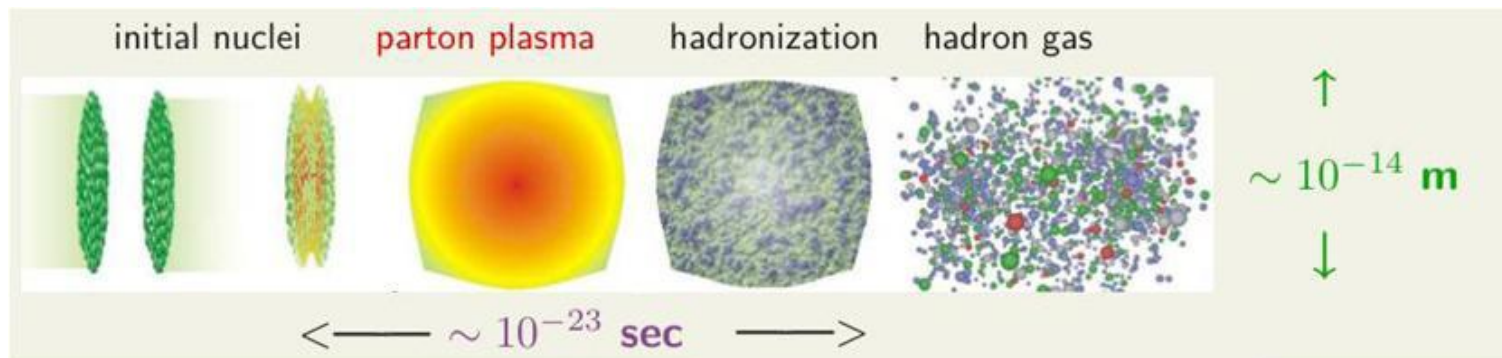
- teorijski uvod
  - QGP
  - dielektroni
- PHENIX detektor
  - centralni dio
  - HBD
- analiza podataka i rezultati
  - podaci iz 2004. i 2005.g.
  - podaci iz 2010.g.
- zaključak
- literatura

Teorijski uvod

- Kvark–gluon plazma (QGP)

- novo stanje materije -> sudari teških iona (Au, Pb...) ubrzanih do relativističkih brzina
- slabo vezana “juha” kvarkova i gluona
- vrući gusti medij -> termalno zračenje = direktni fotoni

Teorijski uvod

- direktni fotoni -> fotoni nastali unutar QGP
  - anihilacija kvark- antikvark $q + \bar{q} \rightarrow \gamma + g$
  - raspršenje kvark(antikvark)-gluon $q + g \rightarrow q + \gamma$
 $\bar{q} + g \rightarrow \bar{q} + \gamma$
  - najbolje opisuju svojstva QGP
 -> male interakcije s partonima unutar plazme
  - problem analize mjerenih fotona
 -> velika pozadina nastala od raspada neutralnih mezona
- dielektoni
  - parovi elektron pozitron (e^+e^-)
  - interakcije s partonima QGP (slabije nego hadroni)

Teorijski uvod

- dielektroni
  - svaki visokoenergetski izvor fotona može proizvoditi i virtualne fotone
    - virtualni fotoni -> niskomaseni e^+e^- parovi
  - direktni virtualni fotoni $q + g \rightarrow q + \gamma^* \rightarrow q + e^+e^-$
  - e^+e^- parovi iz drugih izvora
    - Dalitz raspad $\pi^0 \rightarrow \gamma + e^+e^-$
- veza realni fotoni $\leftrightarrow e^+e^-$ parovi

$$\frac{d^2 N_{ee}}{dm_{ee}} = \frac{2\alpha}{3\pi} \cdot \frac{1}{m_{ee}} \cdot L(m_{ee}) S(m_{ee}, p_T) dN_\gamma \quad (1)$$

(vrijedi za sve izvore koji emitiraju fotone)

Teorijski uvod

$$\frac{d^2 N_{ee}}{dm_{ee}} = \frac{2\alpha}{3\pi} \cdot \frac{1}{m_{ee}} \cdot L(m_{ee}) S(m_{ee}, p_T) dN_\gamma$$

$$L(m_{ee}) = \sqrt{1 - \frac{4m_e^2}{m_{ee}^2}} \cdot \left(1 + \frac{2m_e^2}{m_{ee}^2} \right)$$

- α – konstanta fine strukture
- m_{ee} - invarijantna masa e^+e^- para
- m_e - masa elektrona
- p_T - transverzalni impuls e^+e^- para
- $S(m_{ee}, p_T)$ – faktor ovisan o procesu
  - opisuje razliku između produkcije realnih i virtualnih fotona
  - za $p_T \gg m_{ee}$ $\rightarrow S(m_{ee}, p_T) \rightarrow 1$
  - za hadronske raspade $\rightarrow$ kinematička granica $m_{ee} > m_h$ $S = 0$

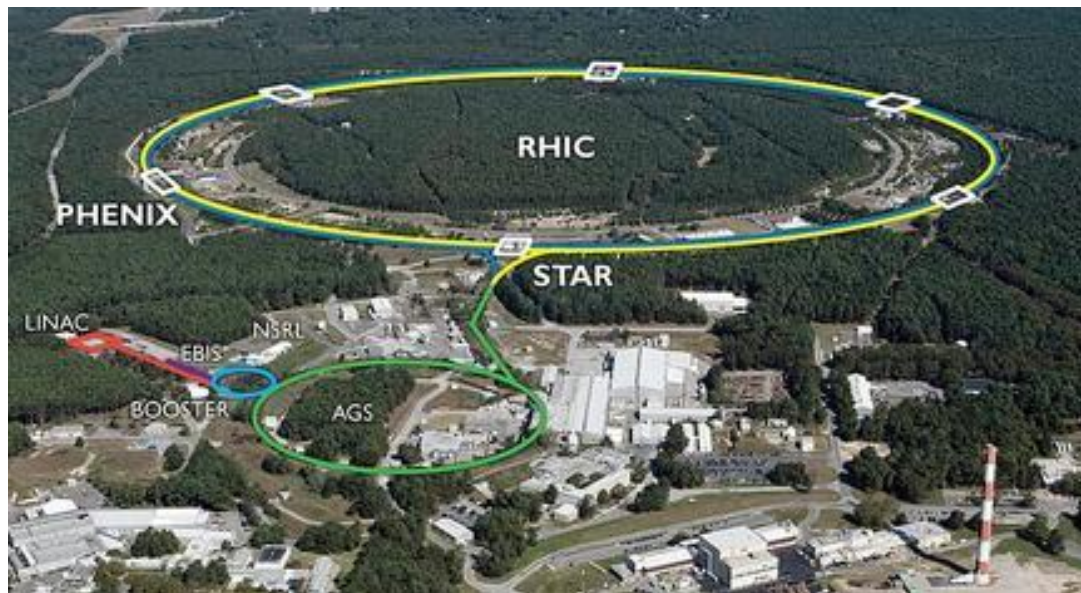
Teorijski uvod

- razlika u vrijednosti S faktora koristi se za odvajanje signala direktnih fotona od hadronske pozadine
  - $S \approx 1$ za direktne fotone (na cijelom promatranom području $0 < m_{ee} < 0.3 \text{ GeV}/c^2$)
  - $S = 0$ za neutralne pione (na području $m_{ee} > 0.135 \text{ GeV}/c^2$)
- 80% pozadine dolazi od π^0 raspada
  - veliko poboljšanje S/B omjera na $m_{ee} > 0.135 \text{ GeV}/c^2$

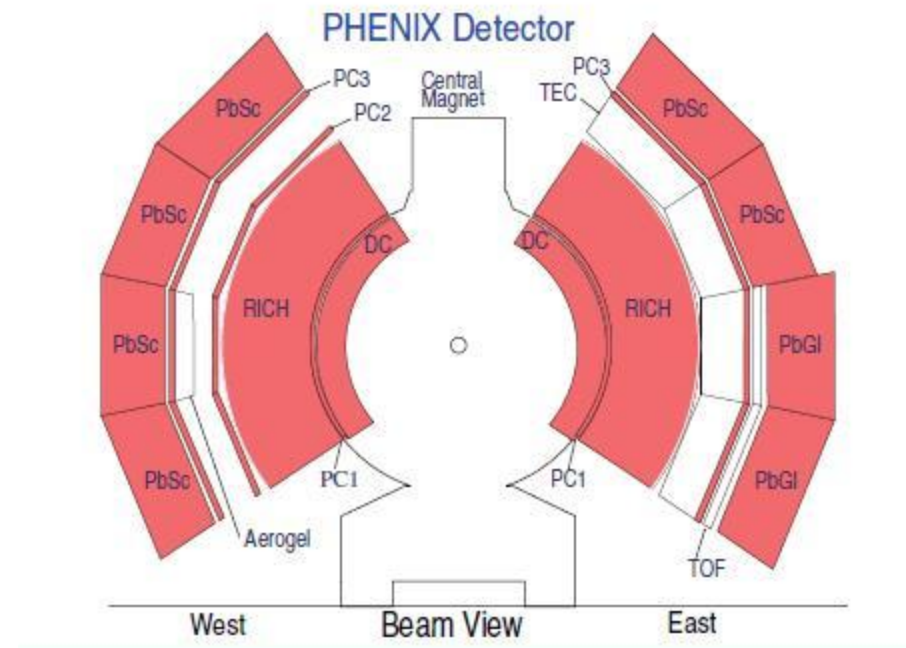
PHENIX detektor

- jedan od detektora na RHIC-u (Relativistic Heavy Ion Collider)
- RHIC -> sudari raznih iona

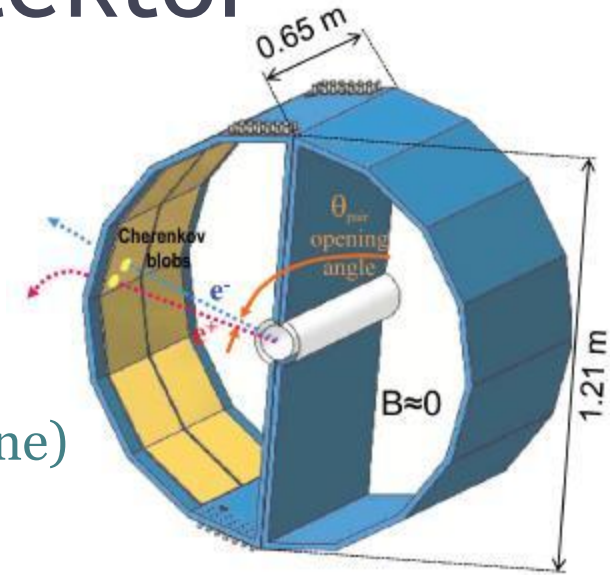
PHENIX detektor

- dijelovi detektora važni za obrađenu analizu
- Centralni dio (Central arms)
  - CM – Central Magnet
    - > dvije koncentrične zavojnice
  - DC – Drift Chamber
    - > putanja i impuls nabijenih čestica
  - PC – Pad Chamber
    - > pozicija nabijenih čestica
  - RICH – Ring-Imaging Cherenkov Detector
    - > identificira elektrone
  - EMCal – Elektromagnetski kalorimetar
    - > energija i pozicija nabijenih i neutralnih čestica

Nadograđeni PHENIX detektor

- Hadron Blind Detektor (HBD)
  - smještaj -> između snopa i manje zavojnice centralnog magneta ($B \approx 0$)
  - detektira samo elektrone (“slijep” na hadrone)
  - tip Čerenkovljevog detektora
    - elektroni/ pozitroni emitiraju fotone prolazeći kroz plinom ispunjen dio detektora
  - glavna uloga -> smanjenje kombinatorijske pozadine
    - prepoznavanje elektrona
    - odbacivanje hadronske pozadine
  - uvjet (cut) na kut otvora (*opening angle*) e^+e^- para
    - > mali kod Dalitz raspada π^0 mezona i konverzije fotona

Analiza i rezultati

- dva seta podataka
  - 2004. i 2005.g. PHENIX detektor
    - > e^+e^- parovi s $m_{ee} < 0.3 \text{ GeV}/c^2$ i $p_T < 5 \text{ GeV}/c$ kod Au+Au i p+p sudara na $\sqrt{s_{NN}} = 200 \text{ GeV}$
  - 2010.g. nadograđeni PHENIX detektor
    - > e^+e^- parovi s $m_{ee} < 0.3 \text{ GeV}/c^2$ i $p_T < 5 \text{ GeV}/c$ kod Au+Au sudara na $\sqrt{s_{NN}} = 200 \text{ GeV}$

Analiza i rezultati

- detektirani elektroni/pozitroni
  - > ne može se saznati podrijetlo
- kombiniranje svih detektiranih e^-/e^+ u parove e^+e^-
  - > velika kombinatorijska pozadina
  - > oduzima se pomoću metode miješanih događaja (*mixed event technique*)
    - > kombiniranje čestica iz različitih događaja
    - > nekorelirana pozadina

Analiza i rezultati (2004.g. i 2005.g.)

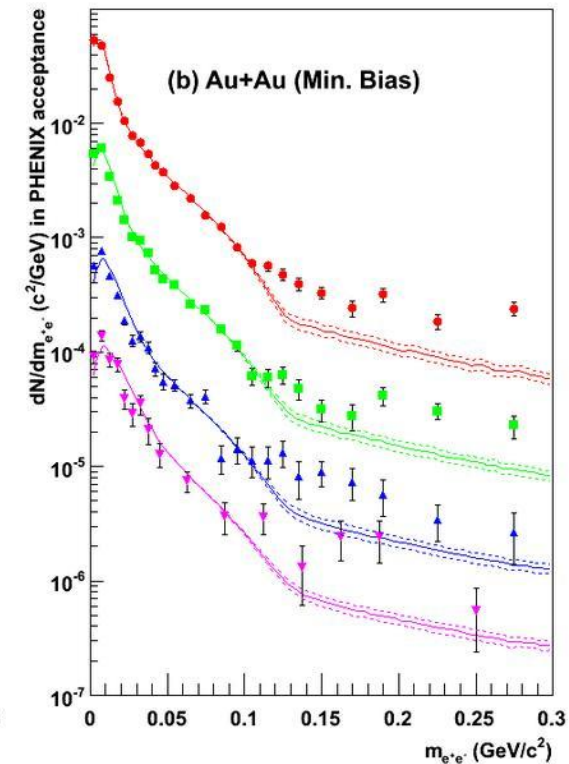
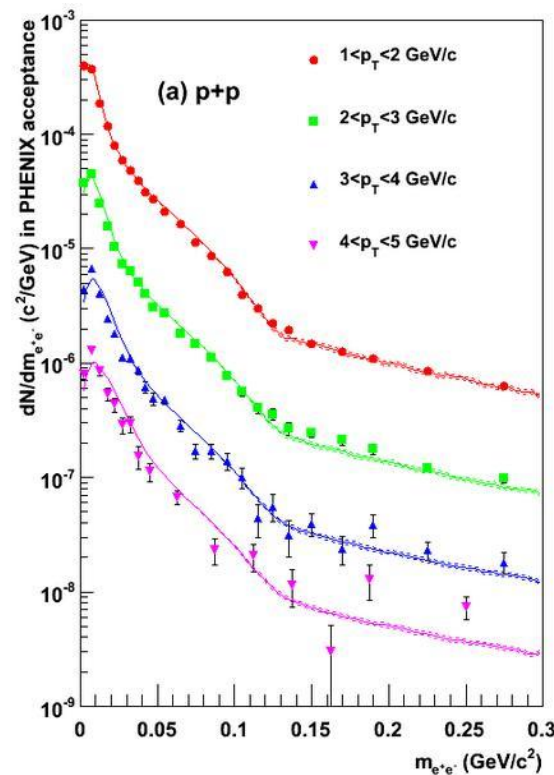
- slika: spektar invarijantne mase e^+e^- parova dobivenih u sudarima Au+Au i p+p za razne p_T binove

- p+p nema značajnijeg viška iznad koktela

- višak kod Au+Au

-> direktni fotoni iz QGP

- koktel -> e^+e^- parovi iz poznatih hadronskih raspada (Monte Carlo generator hadronskih raspada)

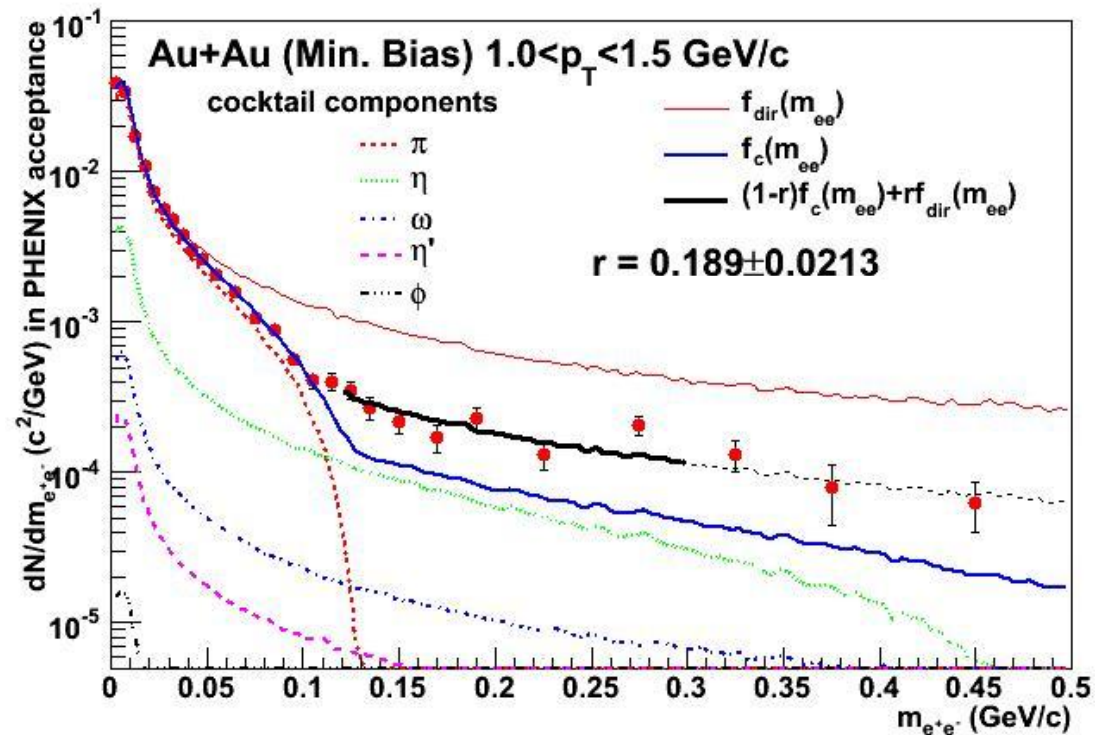

Analiza i rezultati (2004.g. i 2005.g.)

- slika: fit funkcije $f(m_{ee}; r) = (1-r) \cdot f_c(m_{ee}) + r \cdot f_{dir}(m_{ee})$ na spektar invarijantne mase e^+e^- parova dobivenih sudarima Au+Au za $1.0 < p_T < 1.5 \text{ GeV}$

- r – udio direktnih fotona N_γ^{dir} u cijelom fotonском uzorku N_γ^{incl}

$$r = \frac{N_\gamma^{dir}}{N_\gamma^{dir} + N_\gamma^{koktel}}$$

Analiza i rezultati (2004.g. i 2005.g.)

- dobivanje spektra direktnih fotona iz dobivenih vrijednosti parametra r

$$dN_{\gamma}^{dir} = r \times dN_{\gamma}^{incl}$$

- ukupni fotonski spektar N_{γ}^{incl} dobiva se zasebno za svaki p_T bin pomoću spektra e^+e^- parova na masama $m_{ee} < 0.03 \text{ GeV}/c^2$ koristeći formulu (1)
  - $m_{ee} < 0.03 \text{ GeV}/c^2 \rightarrow S(m_{ee}) \approx 1$ za bilo koji izvor fotona

Analiza i rezultati (2004.g. i 2005.g.)

- slika: spektar direktnih fotona u ovisnosti o p_T

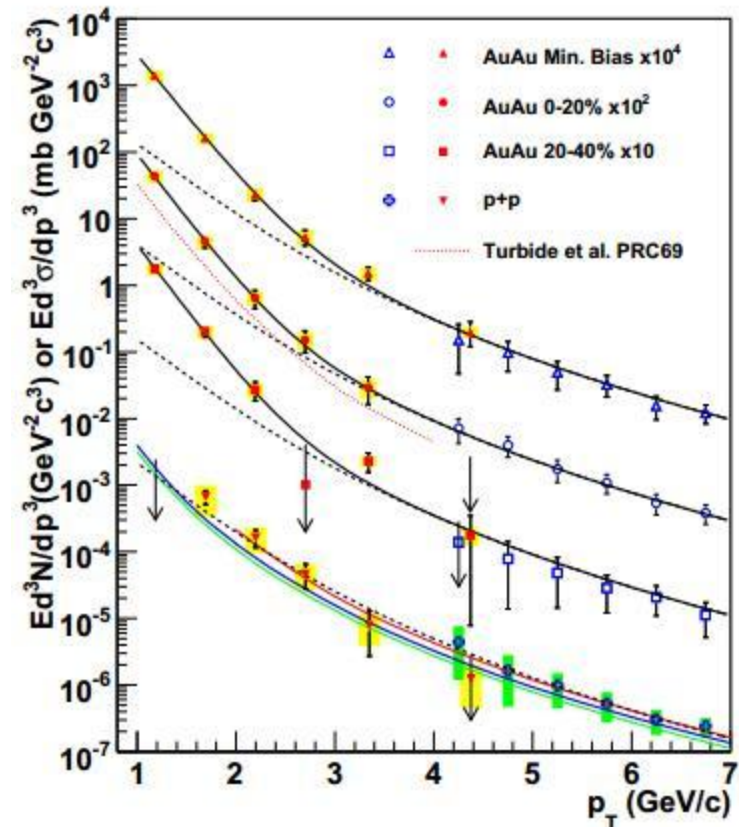
- p + p
  - dobro slaganje sa spektrom dobivenim pQCD računom

- fit funkcija $A_{pp} \left(1 + p_T^2 / b\right)^{-n}$

- Au + Au
  - opis skaliranom fit funkcijom od p+p brojem binarnih sudara u Au+Au
-> višak eksponencijalnog oblika na $p_T < 2.5$ GeV/c

- fit funkcija $A \cdot e^{-p_T/T} + T_{AA} A_{pp} \left(1 + p_T^2 / b\right)^{-n}$

-> iz fita se dobije inverzni nagib eksponencijalne funkcije (T)

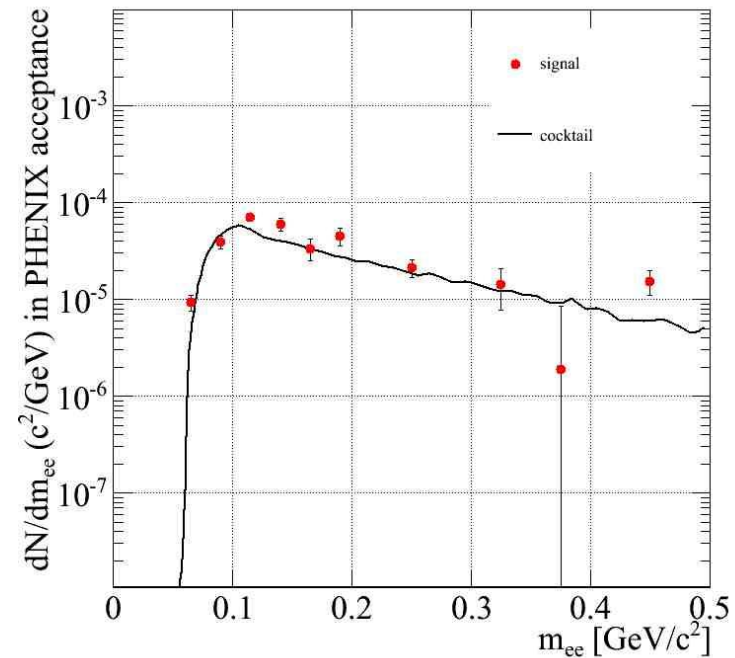
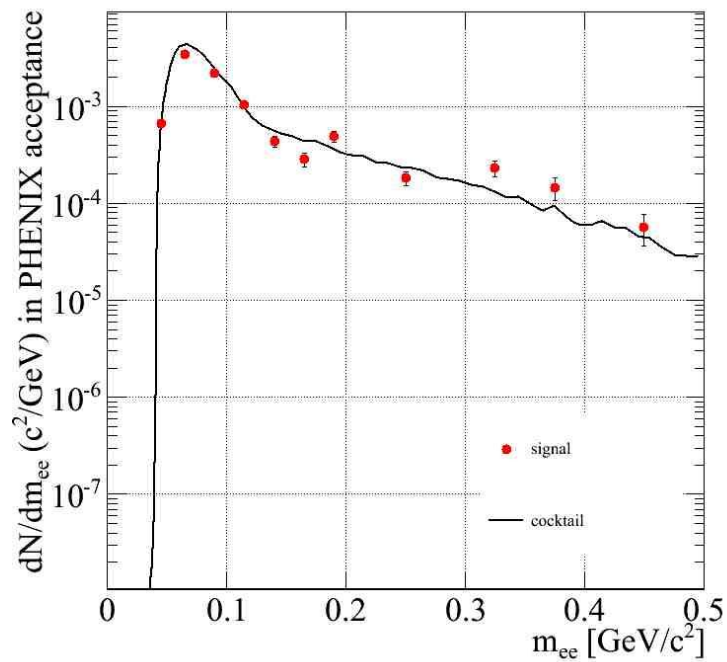

Analiza i rezultati (2004.g. i 2005.g.)

- za centralni Au+Au $T = 221 \pm 19^{\text{stat}} \pm 19^{\text{syst}} \text{ MeV}$
- ako višak doista dolazi od direktnih fotona
-> postoji veza T i početne temperature QGP
- hidrodinamički modeli -> T_{init} je 1.5 do 3 puta veća od T
-> zbog prostor-vremenske evolucije
- hidrodinamički modeli s T_{init} od 300 do 600 MeV su u kvantitativnom slaganju s dobivenim podacima
-> crvena crtkana linija na spektru direktnih fotona za $T_{\text{init}} = 370 \text{ MeV}$

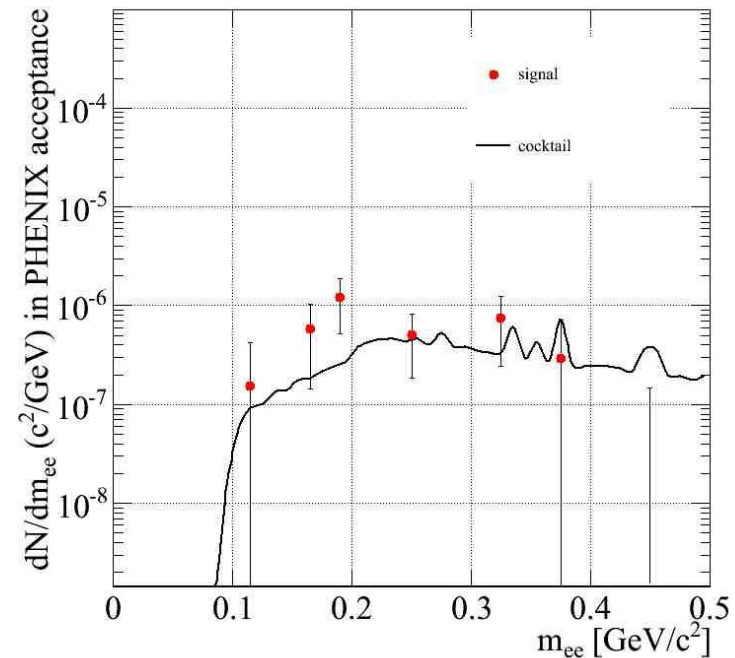
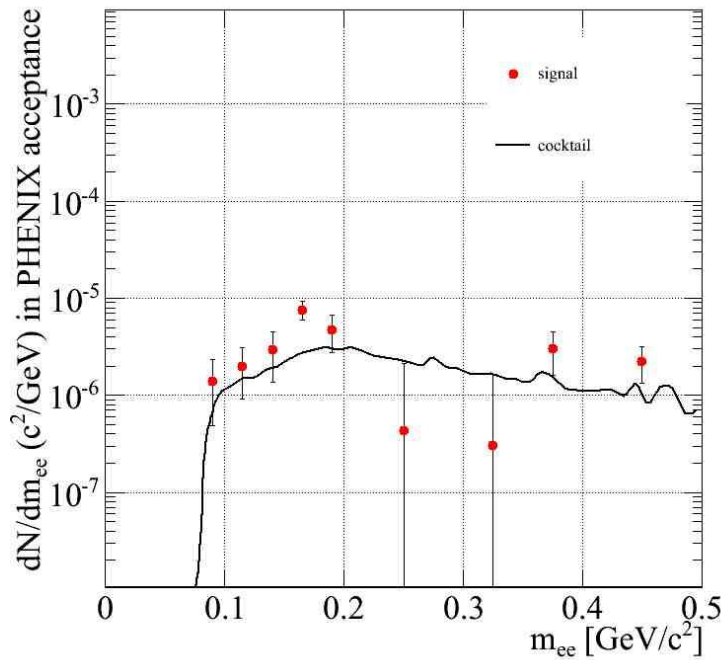
Analiza i rezultati (2010.g.)

- slika: spektar invarijantne mase e^+e^- parova dobivenih u sudarima Au+Au za $1 < p_T < 2$ GeV/c (lijevo) i za $2 < p_T < 3$ GeV/c (desno)

Analiza i rezultati (2010.g.)

- slika: spektar invarijantne mase e^+e^- parova dobivenih u sudarima Au+Au za $3 < p_T < 4$ GeV/c (lijevo) i za $4 < p_T < 5$ GeV/c (desno)

Analiza i rezultati (2010.g.)

- nije primjećen očekivani višak
  - > mogući razni razlozi -> potrebna daljnja razmatranja
- dodavanje HBD
  - > smanjena kombinatorijska pozadina koja dolazi π^0 Dalitz raspada i konverzije fotona
  - > smanjen postotak hadrona u elektronskom uzorku (bez HBD oko 25%, s HBD 5%)
- problem -> cut na kut otvora e^+e^- para
  - > smanjenje statistike na niskim masama e^+e^- parova

Zaključak

- promatrani su spektri $e+e^-$ parova za $m_{ee} < 0.3$ GeV/c^2 i $p_T < 5 \text{GeV}/c$ kod Au+Au i p+p sudara na $\sqrt{s_{NN}} = 200 \text{GeV}$ dobiveni za dva seta podataka
  - podataka dobivenih na PHENIX detektoru iz 2004.g. i 2005.g. (Au+Au i p+p)
  - podataka dobivenih na PHENIX detektoru nadograđenim s HBD, iz 2010.g.(Au+Au)

Zaključak

- na spektrima invarijantne mase $e+e^-$ parova dobivenih za podatke iz 2004.g. kod Au+Au sudara utvrđeno je postojanje viška iznad spektra dobivenog od hadronskih izvora
- uzimajući da višak dolazi samo od unutarnje konverzije direktnih fotona, nađen je spektar direktnih fotona.
- promatranjem spektra direktnih fotona kao funkcije transverzalnog impulsa p_T uočeno je slaganje s rezultatima dobivenim pQCD računom za p+p.
- pronađena funkcija koja dobro opisuje p+p spektar, te je skalirana za Au+Au sudare
- utvrđeno je da spektar direktnih fotona (za Au+Au) na niskim p_T vrijednostima raste brže (i to eksponencijalno) nego p+p spektar skaliran brojem binarnih sudara N_{coll}
- za inverzni nagib dobivena je vrijednost od $T=221\text{MeV}$

Zaključak

- Na spektrima invarijantne mase e^+e^- parova dobivenog za podatke iz 2010.g. kod Au+Au sudara nije utvrđeno je postojanje viška iznad spektra dobivenog od hadronskih izvora, pa daljnja analiza nije bila moguća.

Literatura

- <http://www.bnl.gov/newsroom/news.php?a=23758>
- <http://www.phy.duke.edu/modeling-relativistic-heavy-ion-collisions>
- A. Adare et al., arXiv:0804.4168 [nucl-ex]
- A. Adare et al., arXiv:0911.0244 [nucl-ex]
- M. Makek (for the PHENIX Collaboration) Nuclear physics. A (0375-9474) 855 (2011), 1; 265-268